

СИЛАБУС
освітньої компоненти
**«Супровід і підтримка сім'ї
в умовах поствоєнного відновлення»**
2025-2026 навчальний рік

Освітня програма: «Поствоєнна соціально-психологічна реінтеграція».

Спеціальність: П10 Соціальна робота та консультування.

Галузь знань: І Охорона здоров'я та соціальне забезпечення.

Рівень вищої освіти: другий (магістерський).

Викладач	Тургенева Анастасія Олександрівна, к. пед. н., доцент кафедри соціальної роботи та інклюзивної освіти
Посилання на сайт	https://bdpu.org.ua/faculties/fdssso/structure-fdssso/kaf-social-pedagogy/composition-kaf-social-pedagogy/turgeneva/
Контактний телефон	
Е-mail викладача	turgeneva.an@gmail.com
Графік консультацій	П'ятниця: 13.00-14.00

Обсяг курсу на поточний навчальний рік

Форма навчання	Кількість кредитів/годин	Лекції	Семінарські заняття	Самостійна робота	Звітність
денна	3/90	12	12	66	екзамен
заочна		8	6	76	

Семестр: II семестр (денна, заочна форми).

Мова навчання: українська.

Ключові слова: сім'я, діти, реабілітація, соціальні послуги, травматичний досвід, соціальна підтримка, соціальна адаптація, військові, внутрішньо переміщені особи, інтеграція, ЦСР 3 «Добре здоров'я і благополуччя», ЦСР 5 «Гендерна рівність», ЦСР 10 «Скорочення нерівності», ЦСР 11 «Стійкі міста та громади».

Мета курсу: формування у здобувачів вищої освіти знань та практичних навичок щодо методів і підходів до соціально-психологічної реабілітації та супроводу сімей, постраждалих від війни, відновлення психологічного благополуччя, соціальної інтеграції та забезпечення стійкості сімей у постконфліктний період.

Компетентності та програмні результати навчання:

Програмні компетентності:

ІК. Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у галузі соціальної роботи або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.

ЗК-1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК-6. Здатність виявляти ініціативу та підприємливість.

ЗК-9. Навички міжособистісної взаємодії.

ЗК-10. Здатність працювати в команді.

ЗК-11. Цінунання та повага різноманітності та мультикультурності.

ЗК-12. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

ФК-2. Здатність до виявлення соціально значимих та психологічних проблем, а також факторів досягнення соціального та психологічного благополуччя різних груп населення, що постраждали від війни, для підвищення стійкості та постравамачного зростання на різних рівнях.

ФК-3. Здатність професійно діагностувати, прогнозувати, проектувати та моделювати соціальні ситуації, в тому числі на етапі раннього втручання.

ФК-4. Здатність до впровадження методів і технологій інноваційного практикування та управління в системі соціальної роботи та соціально-психологічної підтримки та реінтеграції.

ФК-5. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (експертами з інших галузей/видів економічної діяльності), налагоджувати взаємодію державних, громадських і комерційних організацій на підґрунті соціального партнерства.

ФК-6. Здатність до оцінки процесу і результату професійної діяльності та якості соціальних послуг.

ФК-8. Здатність до спільної діяльності та групової мотивації, фасилітації процесів прийняття групових рішень.

ФК-9. Здатність доводити знання та власні висновки до фахівців та нефахівців.

ФК-11. Здатність виявляти професійну ідентичність та діяти згідно з цінностями соціальної роботи.

ФК-12. Здатність до критичного оцінювання соціальних наслідків політики у сфері прав людини, соціальної інклюзії та сталого розвитку суспільства.

ФК-14. Здатність до ефективного менеджменту організації у сфері соціальної роботи.

ФК-15. Здатність до розроблення, апробації та втілення соціальних проєктів і технологій соціально-психологічної підтримки, відновлення, реінтеграції та захисту різних категорій осіб, соціальних груп та громад, які постраждали від війни.

ФК-17. Здатність здійснювати практичну діяльність (тренінгову, психотерапевтичну, консультаційну, психодіагностичну та іншу залежно від спеціалізації) з використанням науково верифікованих методів та технік.

ФК-18. Здатність організовувати та реалізовувати просвітницьку та освітню діяльність для різних категорій населення у сфері психосоціальної підтримки.

ФК-19. Здатність розпізнавати наслідки післявоєнної травми в різних контекстах, надавати індивідуальну, групову та громадську соціально-психологічну підтримку, розробляти та реалізовувати стратегії адаптації та реінтеграції з урахуванням принципів прав людини, гендерної рівності, інклюзії та соціальної справедливості з метою відновлення психічного здоров'я, соціального благополуччя та повноцінної участі осіб у суспільному житті.

Результати навчання:

ПР-2. Критично оцінювати результати наукових досліджень і різні джерела знань про практики соціальної роботи та соціально-психологічної підтримки, адаптації й реінтеграції; формулювати висновки та рекомендації щодо їх впровадження в умовах поствоєнного відновлення та соціальної реінтеграції осіб, соціальних груп та громад, постраждалих від війни.

ПР-4. Показувати глибинне знання та системне розуміння теоретичних концепцій, як із галузі соціальної роботи, так і з інших галузей соціогуманітарних наук, зокрема технологій та моделей соціально-психологічної підтримки, адаптації та реінтеграції різних категорій осіб, груп та громад.

ПР-8. Автономно приймати рішення в складних і непередбачуваних ситуаціях.

ПР-9. Виконувати рефлексивні практики в контексті цінностей соціальної роботи та соціально-психологічної підтримки, відповідальності, у тому числі для запобігання професійному вигоранню.

ПР-10. Аналізувати соціальний та індивідуальний контекст проблем особи, сім'ї, соціальної групи, громади, формулювати мету і завдання соціальної роботи та соціально-психологічної підтримки, планувати раннє втручання в складних і непередбачуваних обставинах відповідно до цінностей соціальної роботи.

ПР-11. Організовувати спільну діяльність фахівців різних галузей і непрофесіоналів, здійснювати їх підготовку до виконання завдань соціальної роботи, ініціювати командування та координувати командну роботу.

ПР-12. Оцінювати соціальні наслідки політики у сфері прав людини, соціальної інклюзії та сталого розвитку суспільства, розробляти рекомендації стосовно удосконалення нормативно-правового забезпечення соціальної роботи.

ПР-17. Самостійно будувати та підтримувати цілеспрямовані, професійні взаємини з широким колом людей, представниками різних спільнот і організацій, аргументувати, переконувати, вести

конструктивні переговори, результативні бесіди, дискусії, толерантно ставитися до альтернативних думок.

ПР-22. Розробляти просвітницькі матеріали та освітні програми у сфері соціально-психологічної підтримки, адаптації та реінтеграції різних категорій осіб, груп та громад, впроваджувати їх, отримувати зворотний зв'язок, оцінювати якість.

ПР-24. Розпізнавати наслідки післявоєнної травми, надавати індивідуальну, групову та громадську соціально-психологічну підтримку, розробляти та реалізовувати стратегії адаптації й реінтеграції з урахуванням принципів прав людини, гендерної рівності, інклюзії та соціальної справедливості з метою відновлення психічного здоров'я, соціального благополуччя та повноцінної участі в суспільному житті.

Зміст курсу:

Тема 1. Теоретичні основи організації супроводу і реабілітації сім'ї.

Мета і завдання соціально-психологічної реабілітації та супроводу сімей. Значення соціально-психологічної реабілітації та супроводу сімей в контексті сталого розвитку. Зміст, функції, принципи соціально-психологічної реабілітації та супроводу сімей. Механізми та етапи соціально-психологічної реабілітації та супроводу сімей. Основні умови організації соціально-психологічної реабілітації сімей. Основні групи сімей, що потребують супроводу і реабілітації. Психологічні аспекти сімейних взаємин. Створення реабілітаційного середовища для надання допомоги сім'ям. Види соціально-психологічної реабілітації сімей. Особливості впровадження програм поствоєнної реабілітації з урахуванням гендерних відмінностей в потребах і досвіді жінок і чоловіків, які пережили війну.

Тема 2. Супровід і соціально-психологічна реабілітація сімей військових.

Особливості супроводу сімей загиблих військовослужбовців; методи підтримки та реабілітації під час горювання. Ризики і складнощі у роботі з родинами, що пережили втрату; превентивні підходи для уникнення вторинної травматизації. Форми та методи роботи з сім'єю, яка стала неблагополучною внаслідок втрати. Робота з родичами військових, які вважаються зниклими безвісти. Етика, конфіденційність і захист даних у роботі з сім'ями військових. Соціально-психологічна допомога родинам військових, які повернулися з полону. Специфіка психологічної адаптації учасника бойових дій до родинного життя. Соціально-психологічна допомога дружинам ветеранів війни. Емоційне відновлення та стратегії подолання стресу у членів сімей ветеранів. Інтеграція та підтримка сімей ветеранів у місцевих громадах: кращі практики.

Тема 3. Супровід і соціально-психологічна реабілітація сімей із числа внутрішньо переміщених осіб.

Специфіка потреб сімей із числа внутрішньо переміщених осіб. Моделі супроводу та реабілітації в роботі з сім'ями із числа внутрішньо переміщених осіб. Оцінка потреб сімей із числа внутрішньо переміщених осіб. Допомога в адаптації та розвитку навичок подолання кризової ситуації у сімей із числа внутрішньо переміщених осіб. Робота з втратою при соціальній адаптації сімей із числа внутрішньо переміщених осіб. Підходи до психосоціальної реабілітації сімей із числа внутрішньо переміщених осіб. Міжсекторна координація та локальні ресурси для інтеграції сімей із числа внутрішньо переміщених осіб в громаду.

Тема 4. Супровід і соціально-психологічна реабілітація сімей цивільних громадян, що постраждали від війни.

Практика оцінки потреб дитини та її сім'ї. Характеристика основних послуг соціально-психологічної реабілітації сімей, що постраждали від війни. Основні напрями реабілітаційної діяльності з сім'ями, що постраждали від війни. Техніки підтримки для сімей, що постраждали від війни. Мультидисциплінарний підхід у процесі здійснення соціально-психологічної реабілітації та супроводу сімей. Інноваційні підходи в соціально-психологічній реабілітації сімей.

Тема 5. Супровід і соціально-психологічна реабілітація дітей, які пережили війну.

Психоемоційний стан та потреби дитини, яка пережила війну. Особливості переживання травматичного досвіду в різному віці. Методи соціально-психологічної реабілітації дітей. Робота з дітьми, які втратили одного з батьків: етапи підтримки, сімейні інтервенції, забезпечення безпеки. Підтримка сім'ї як ключовий фактор у реабілітації дітей. Навчання батьків методам соціально-психологічної підтримки дітей. Зміцнення сімейних зв'язків і відновлення родинних ролей після травми. Роль освітніх закладів у соціально-психологічній реабілітації дітей. Інноваційні технології соціально-психологічної реабілітації дітей.

Тема 6. Установи, програми та ресурси підтримки сім'ї.

Класифікація типів установ, що надають підтримку сім'ям. Ключові форми підтримки сімей у реабілітаційних установах. Планування програм реабілітації та супроводу: методи визначення пріоритетів, формування індивідуальних та групових планів, алгоритми залучення ресурсів. Форми організації соціально-психологічної реабілітації сімей. Реабілітаційна культура та реабілітаційна активність батьків. Особливості та напрями діяльності Центрів допомоги сім'ям. Роль державних і місцевих програм у формуванні та забезпеченні системи підтримки сім'ї. Міжнародний досвід і кращі практики: адаптація моделей супроводу в постконфліктних умовах. Виклики та перспективи розвитку мережі підтримки сім'ї (сталість, масштабування, інновації).

Методи навчання:

Результати навчання	Методи навчання
ПРН-2.	Семінарські заняття, навчальні дискусії, самостійна робота, аналіз, синтез, узагальнення практики соціальної роботи та соціально-психологічної реабілітації сімей.
ПРН-4.	Лекційні та семінарські заняття, навчальні дискусії, евристична бесіда, аналіз науково-методичних джерел, дерево рішень, кейс-метод.
ПРН-8.	Лекційні та семінарські заняття, дискусія, самостійна робота.
ПРН-9.	Лекційні та семінарські заняття, дискусія, практичні завдання, самостійна робота.
ПРН-10.	Лекційні та семінарські заняття, групові обговорення та дискусії, самостійна робота, практичні завдання.
ПРН-11.	Лекційні та семінарські заняття, самостійна робота, дискусії, аналіз проблемних ситуацій, мозковий штурм, кейс-метод, метод демонстрацій.
ПРН-12.	Лекційні та семінарські заняття, дискусії, мозковий штурм, кейс-метод, проблемно-пошукові індивідуальні завдання, аналіз науково-методичних джерел, бесіда, підготовка інформаційних повідомлень, доповідей.
ПРН-17.	Лекційні та семінарські заняття, навчальні дискусії, практичне завдання, проблемні ситуації, кейс-метод, самостійна робота.
ПРН-22.	Практико-орієнтовані лекції, дискусії, інформування, демонстрація, мозковий штурм, кейс-метод, самостійна робота.
ПРН-24.	Практико-орієнтовані лекції, дискусії, пояснення, бесіда, метод демонстрацій, кейс-метод, мозковий штурм, самостійна робота.

Політика курсу (особливості проведення навчальних занять): навчальний курс складається з лекційних, семінарських занять, самостійної та індивідуально-дослідної роботи.

Заохочується висловлювання власної точки зору, творчий підхід до виконання передбачених програмою курсу завдань. Обов'язковим є дотримання принципів академічної доброчесності.

Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає: самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей); посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; надання достовірної інформації про результати власної освітньої (наукової, творчої) діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації.

Виявлення ознак академічної доброчесності в письмовій роботі здобувача освіти є підставою для її незарахування, незалежно від масштабів плагиату чи обману. Списування під час контрольних та самостійних робіт, екзамену заборонені (зокрема, з використанням мобільних девайсів). Жодні форми порушення академічної доброчесності та неправомірного використання технологій штучного інтелекту (ШІ) не толеруються; підтримка створення освітньо-наукового середовища, побудованого на прозорості, доброчесності та високих стандартах наукової етики.

Інструменти штучного інтелекту, такі як ChatGPT, Grammarly, Claude, Gemini та інші подібні платформи, можуть бути використані здобувачами освіти для підтримки самостійної та індивідуально-дослідної роботи. Це включає написання чернеток, перевірку граматики, генерацію ідей або обробку даних тощо. Використання має бути етичним і усвідомленим та не замінює особистий аналіз і висновки здобувача.

Суттєве використання ШІ підлягає обов'язковому розкриттю у письмовій/проектній роботі відповідно до політик БДПУ (Політика БДПУ щодо ШІ в дослідженнях; Рекомендації GAIDeT; Положення про використання ШІ в освітньому процесі). Розкриття подається у вигляді декларації в тексті роботи. Недекларування вважається порушенням академічної доброчесності. Розміщення декларації здійснюється перед «Списком використаних джерел» або наприкінці роботи, якщо список джерел не передбачено.

У декларації стисло зазначаються: (1) інструмент(и), версія(ї) та дати використання; (2) делеговані завдання за таксономією GAIDeT і рівень людського нагляду; (3) підтвердження повної відповідальності автора(ів) за зміст і те, що ШІ не є (співавтором); (4) дотримання етики та безпеки даних (не передавати персональні/чутливі дані; результати ШІ перевіряти критично).

Як згенерувати декларацію (коротка інструкція):

1. Перейдіть до GAIDeT Declaration Generator:

UA <https://panbibliotekar.github.io/gaidet-declaration/index-uk.html>

GB <https://panbibliotekar.github.io/gaidet-declaration/>

2. Вкажіть ПІБ автора(ів).

3. Оберіть інструмент(и) ГШІ, зазначте версію(ї) та дати використання.

4. Позначте делеговані завдання зі списку таксономії GAIDeT та, за потреби, додайте короткий коментар.

5. Натисніть «Згенерувати» і вставте сформований текст у розділ «Декларація використання генеративного ШІ (GAIDeT)» вашої роботи (або на останній слайд презентації під час захисту).

Приклад тексту декларації. *Автори декларують використання генеративного ШІ в процесі дослідження та написання. Згідно з таксономією GAIDeT (2025), такі завдання були делеговані інструментам GAI під повним людським наглядом: [перелік того, що делегувалось ШІ]. Використаний інструмент GAI: [назва програми ШІ, яка використовувалась]. Відповідальність за остаточний варіант рукопису повністю лежить на авторах. Інструменти GAI не вказані як автори та не несуть відповідальності за кінцеві результати. Декларацію подав(ла): [прізвище та ім'я].*

В умовах дистанційного навчання лекційні, семінарські заняття проводитимуться в онлайн-режимі у визначений розкладом час. Самостійні та індивідуально-дослідні роботи надсилаються на оцінювання через систему Moodle у визначений політикою курсу термін. Консультації здобувачів проводитимуться згідно визначеного вище графіку.

За умови оповіщення про повітряну тривогу, здобувач має право вийти з пари за попередженням викладача. Пропущену пару необхідно опрацювати асинхронно.

Визнання результатів навчання, отриманих здобувачами вищої освіти у неформальній та/або інформальній освіті, здійснюється на добровільній основі та передбачає підтвердження того, що здобувач досяг результатів навчання, передбачених ОПП, за якою він навчається. Визнанню можуть підлягати такі результати навчання, отримані в неформальній освіті, які за тематикою, обсягом вивчення та змістом відповідають як освітньому компоненту в цілому, так і його окремому розділу, темі (темам), індивідуальному завданню, контрольній роботі тощо, які передбачені програмою (силабусом) освітнього компонента.

Технічне й програмне забезпечення/обладнання, наочність: технічне (ноутбук, мультимедійне обладнання); програмне (Microsoft Office (Power Point, Word), Zoom, Moodle, репозитарій); наочність (мультимедійні презентації, навчальні фільми).

Система оцінювання та вимоги:**Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти**

Поточне тестування та самостійна робота						Середнє арифметичне запоточну роботу	Екзамен	Сума
Тема 1		Тема 2		Тема 3				
T1	T2	T1	T2	T1	T2			
25		25		25				
Тема 4		Тема 5		Тема 6				
T1	T2	T1	T2	T1	T2			
25		25		25				

Система нарахування рейтингових балів для здобувачів вищої освіти денної форми навчання (поточний контроль)

Теми навчального курсу	Види робіт			Підсумкові бали (max 25 балів)
	Семінарське заняття	Самостійна робота	Індивідуальні завдання	
Тема 1	Виступ – 5 Участь в обговоренні (доповнення) – 2	10	10	25
Тема 2	Виступ – 5 Участь в обговоренні (доповнення) – 2	10	10	25
Тема 3	Виступ – 5 Участь в обговоренні (доповнення) – 2	10	10	25
Тема 4	Виступ – 5 Участь в обговоренні (доповнення) – 2	10	10	25
Тема 5	Виступ – 5 Участь в обговоренні (доповнення) – 2	10	10	25
Тема 6	Виступ – 5 Участь в обговоренні (доповнення) – 2	10	10	25

Система нарахування рейтингових балів для здобувачів вищої освіти заочної форми навчання (поточний контроль)

Теми навчального курсу	Види робіт			Підсумкові бали (max 25 балів)
	Семінарське заняття	Самостійна робота	Індивідуальні завдання	
Тема 1	-	10	15	25
Тема 2	Виступ – 5 Участь в обговоренні (доповнення) – 2	10	10	25
Тема 3	Виступ – 5 Участь в обговоренні (доповнення) – 2	10	10	25
Тема 4	-	10	15	25
Тема 5	-	10	15	25
Тема 6	Виступ – 5 Участь в обговоренні (доповнення) – 2	10	10	25

Поточний контроль здійснюється за результатами усіх виконаних завдань, передбачених планами семінарських, самостійних, індивідуальних робіт тощо.

Нарахування рейтингових балів здійснюється відповідно до критеріїв оцінювання (не пізніше ніж за тиждень після проведення семінарського заняття), систематизованих для кожного з видів робіт та представлено на електронній навчальній платформі Moodle БДПУ.

Підсумковий контроль

Підсумковий контроль здійснюється в усній формі (відповіді на перелік запропонованих питань).

Загальна кількість балів за вивчений курс обчислюється таким чином: підраховується кількість балів, набраних під час поточного контролю за всіма заліковими кредитами, та ділиться на загальну кількість кредитів (визначається середній арифметичний бал). Потім до отриманого показника додаються бали, набрані під час екзамену.

Підсумкова кількість балів визначається за формулою:

$$m = \frac{3K_1 + 3K_2 + 3K_3 + 3K_4}{n} + 50 = 100$$

де m – кількість набраних балів за вивчений курс;
 n – кількість залікових кредитів;
50 балів – екзамен.

Шкала оцінювання

Оцінка за університетською шкалою	Оцінка за шкалою ЄКТС
90-100	A
78-89	B
65-77	C
58-64	D
50-57	E
35-49	FX (з можливістю повторного складання)
1-34	F (з обов'язковим повторним вивченням ОК)

Список рекомендованих джерел:

1. Гончар І. Роль реабілітаційного потенціалу особистості в ході соціально-психологічної реабілітації. *Актуальні проблеми соціальної роботи: теорія і практика* : колективна монографія / І. В. Албул, О. Д. Балдинюк, О. М. Бойко [та ін.]; за ред. Н. М. Коляди; МОН України, Розробник Гончар І.Г. Уманський держ. пед. ун-т ім. Павла Тичини. Умань: Візаві, 2020. С. 67–75.

2. Наказ Міністерства соціальної політики України № 1005 «Про затвердження форм обліку соціальної роботи з сім'ями/особами, які перебувають у складних життєвих обставинах»: станом на 13 липня 2018 р. [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Верховної Ради України. Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0943-18#n23>

3. Основи реабілітаційної психології: подолання наслідків кризи. Навчальний посібник. Том 3. Київ, 2018. 236 с.

4. Про соціальні послуги : Закон України від 16.06.2025 р. № 2671-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text>

5. Психологічна реабілітація військових та їхніх близьких. К. : Видавництво психологічної літератури «Психобук» (Psychobook), 2023. 176 с.

6. Психосоціальна допомога внутрішньо переміщеним дітям, їхнім батькам та сім'ям з дітьми зі Сходу України : посіб. для практиків соціальної сфери / за ред. Л. С. Волинець. Київ : ТОВ «Видавничий дім «Калита», 2015. 72 с.

7. Семигіна Т. В. Сучасна соціальна робота. Київ: Академія праці, соціальних відносин та туризму, 2020. 275 с.

8. Соціально-психологічні технології відновлення особистості після травматичних подій : практичний посібник / [Т. М. Титаренко, М. С. Дворник, В. О. Климчук та ін.]; за наук. ред. Т. М. Титаренко / Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології. Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2019. 220 с.

9. Соціальна робота з вразливими сім'ями та дітьми: посіб. у 2-х ч.; Ч. І. Сучасні орієнтири та ключові технології / З. П. Кияниця, Ж. В. Петрочко. К. : ОБНОВА КОМПАНІ, 2017. 256 с.

10. Соціальна робота з вразливими сім'ями та дітьми: посіб. у 2-х ч.; Ч. 2 (Соціальна робота з вразливими сім'ями та дітьми) / А. В. Аносова, О. В. Безпалько, Т. П. Цюман та ін. / За заг. ред.: Т. В. Журавель, З. П. Кияниці. К. : ОБНОВА КОМПАНІ, 2017. 352 с.

11. Сучасні теорія і практика соціальної реабілітації: монографія / О. В. Чуйко, А. В. Кунцевська, О. М., Тохтамиш та ін.; за ред. О. В. Чуйко. К. : ВПЦ «Київський університет», 2021. 336 с.

12. Теоретичні та методичні аспекти соціальної діяльності : монографія / Хмельниц. нац. ун-т, Каф. соц. роботи і соц. педагогіки, Наук.-дослід. лаб. «Креат. педагогіки та зв'язків з громадськістю». Хмельницький : Цюпак А. А., 2020. Т. 2 / [О. М. Василенко та ін.]. 2020. 335 с.

13. Травматичний досвід: техніки по роботі з цивільним населенням: метод. посіб. / За редакцією Тетяни Курганської. К. : ТОВ «7БЦ», 2023. 292 с.

14. Шаумян О. Г., Комісарчик Л. Е. Соціально-психологічна реабілітація дітей, які постраждали внаслідок воєнного конфлікту на Сході України. *Габітус*. 2020. № 18, т. 1. С. 145-149.

Інформаційні ресурси

1. Бібліотека БДПУ <https://library.bdpu.org.ua/>
2. Сайт БДПУ <https://bdpu.org.ua/>
3. Електронна підтримка навчання Moodle БДПУ <https://edu.bdpu.org/login/index.php>